

usque ad imminentem canicula ortum extendit :
praeterea autumnale tempus, quod hyemis prin-
cipium attingit ad usum thermarum esse con-
ueniens & aptum.

CAPVT IIII.

QVOMODO PATIEN-
TES PRAEPARARE SE
debeant antequam thermis no-
stris vtantur.

DE temporibus, quibus patientes ad aquas
nostras venire debeant, commemoratum,
vt reor, est satis. Nunc de preparatione,
quae usum praecedere debet, aliquid est referen-
dum. Consistit autem preparatio in his duobus,
I. In corporis cura. I. I. in exterioribus, quae
illi seruiunt. Quod ad corporis curam attinet,
ea rursus dupliciter considerari debet: aut enim
medicationem, aut rerum sex non naturalium
rectum usum respicit. Medicatio rursus consi-
stet in his tribus. I. in corporis affectione.
II. In humoris, qui per aquam educi debet, cu-
ratione. III. In corroboratione viscerum lan-
guidorum. Quod ad corporis affectionem atti-
net, si in primis venis, ventre, & vicinis visce-
ribus, aut cruditas, aut superfluitas aliqua, aut
obstructio contenta fuerit, cruditas concoquen-
da, superfluitas eracuanda, & obstructio afe-
renda

renda est, ne materia præter naturam ibi contenta, ab aqua in venas & ad principalia membra rapiatur & detrudatur, idq; faciendum non vehementibus medicamentis, ne virtus debilitetur, & ad aquæ usum tolerandum impotens fiat, curandumq; omnino, vt corpus purum atque à materia excrementitia evacuatum, si præsertim humidum, catarrhosum nimis, aut obesum & crassum illud fuerit, ad thermarum usum accedat. Novi enim exempla quorundam, quibus, cum nondum purgati his aquis vterentur, præsertim cum lavarent, tormina, punitiones, insitiones, vertigines, & similes alij affectus commoverentur. Lavatio enim in hoc casu plus obest quam potio, propter meatuum angustiam & difficilem diarrœam, & humores tenaces & multos. Ac quemadmodum hausturis aquam purgatio præcedens prodest, ita nullo modo ab ijs, qui lavare volunt, prætermitti debet. Symptomata enim gravissima excitarentur, si illa intermitteretur. II. Quod ad humoris qui educi debet naturam attinet, si crassus & viscosus fuerit, incidi debet vt aqua vis eò retius & feliciter vincere ipsum & educere queat, atq; id faciendum eò magis, quò crassior & viscosior fuerit, interdum etiam incidentibus aperientia & mediocriter attrahentia admiscenda erunt, si ille vel in profundioribus partium meatibus hæserit, aut nervosis consliterit. Multus vero

sus. verò minuendus erit, ne aqua magis illum
 fundens, periculum aliquod partibus principa-
 lioribus afferat. Si verò humor mobilitate
 sua inclinet ad princeps membrum, ab eo leniter
 avocandus, & ad loca convenientia & excre-
 ctioni destinata, deducendus erit. Atq; hæ condi-
 tiones in potu præcipuè observanda sunt, etsi in
 lotione quoque non sint inutiles. III. Quod
 ad viscerum corroboracionem attinet, si debile
 aliquod vel cor aut ventriculus, præcipuè verò
 cerebrum fuerit, ea ante usum, præsertim ante
 lavationem munienda & roboranda sunt, ne la-
 borent. Inprimis verò cerebrum, quod velut
 catinus est foco impositus, ne multi vapores,
 quos aqua nostra in omnibus corporis partibus
 commovet, in eo colligantur, vnde catarrhi pe-
 riculosi accidere possent. Quod si contrarie in-
 terdum in corporibus indicationes eveniant, vt
 ventriculus frigidus sit, hepar verò & renes
 calidi, in eo casu, quod aqua ventriculo conferre
 possint, renibus verò & hepatis nocere, hepar
 & renes vngantur cerato rosaceo, aut sanda-
 lino, aut vnguento comitisse, ne incalescant
 forte, aut in inflammationem, præsertim si pa-
 tientes lavent, incidant. Hæc in medicatione no-
 tanda sunt. Quod ad usum sex rerum non na-
 turalium attinet, patiens hoc tempore in calido
 aëre, & hypocaustis mediocriter calidis morari
 debet, vt melius humor in corpore peccans fun-

di. & meatus aperiri possint. Cibus & potus ex-
 incidentibus & mediocriter calefacientibus,
 item humectantibus, & aperientibus, quæq;
 sint facilis concoctionis & digestionis constare
 debet, ut & aqua melius ducere humorem, &
 corpus impressionem rectius ferre, & cruditas
 nulla generari possit. Vitanda autem omnino est
 repletio, ne aquæ virtus atq; illius actio obtun-
 datur & impediatur, & natura corporis pati-
 entis oneretur, quo minus perferre vim aquæ
 possit. Vigilia omnino caveri debent, hæc enim
 & vires labefaciunt, & cruditates in corpore
 generant. Somnus igitur mediocris patientibus
 conciliandus, immodicus omnino vitandus, ne
 materia catarrhorum, quos hæc aqua propter
 colliquationem, quam efficit, facile concitat, ge-
 neretur. Affectus animi, præsertim ira, tristitia,
 odium, mæror, imprimis autem mæror, quo ni-
 hil in usu harum aquarum est periculosius, vi-
 tandi sunt. Cavendi etiam alij his similes affe-
 ctus, qui humores & vapores commoturi, &
 ad loca non convenientia, quàm quo motus aquæ
 ferretur, deducturi essent. Quapropter elabo-
 randum est, ut mens quieta & leta sit, nam in
 perturbationibus animi aut pervertitur spiri-
 tus, aut debilitatur, unde symptomata periculo-
 sa evenirent. Motus fugiendus non est nisi immo-
 dicus, qui aut lassitudinem, aut siccitatem, aut
 nimium sudorem affert. Fugiendus etiam est is,

qui

qui repleto & vitiosis humoribus impuro corpori contingit. Mediocris verò motus contentendus non est, nam & calefacit materiam evacuandam, & calefactam fundit, præterea deiectiones & excretiones, si præsertim matutino tempore aut aliquot horis ante prandium fiat, promoveret. Inprimis autem curandum, ut secessus alvi quotidie fiant & faciles sint, ad quam rem comparandam, cibus non est assumendus siccus & difficilis concoctionis, nec talis, qui viscosos & crassos humores generet, aliàs primæ venæ prævis humoribus impleantur, & in reliquis venas post, hepate præsertim calido, raperentur, & symptomata fierent gravia, quæ in lavatione multò maiora contingerent. Lotio enim constipatis & impuris corporibus est ad-versissima, potio non item. Atq; hæcenus de priorè parte. Nunc ad posteriorem de exterioribus, quæ corpori patientis servire debent, veniamus. Curandum est, ut conclavia balneis sint vicina, & tepido aëre præparata, ne patientis lotus & iam egrediens, à frigidiorè aëre latur. Videndum etiam ne locus, ubi ægri morantur, sit paludosus aut fumosus, aut aër conclusus, ut alterari non possit, aliàs enim cerebrum impleteretur, & rheumata concitarentur. Eligant igitur patientes loca commoda & non malè affecta. Sunt enim quadam loca, quæ magis ad questum, quàm hominum utilitatem &

COMMIO-

commoditatem sunt constructa, qua in re, ut
 popularibus meis consultum volo, ita eos ad-
 monitos esse cupio, ut non tam mercatura pro-
 priarum utilitatum, quam commodis & saluti
 eorum, quos hospitio excipiunt, inserviant, &
 secundum iusticiae normam in elocando ab ad-
 venis exigant id, quod aequum est: Multa enim
 multorum audiuntur querela, quibus ostenditur,
 nimis interdum advenas gravari ab hospitibus,
 dum singulis septimanis nescio quam pecunie
 summam pro hospitio pendere coguntur. Decet
 autem ut & modestiores & aquiores sint in
 elocando hospites, & serio cogitens, has nostras
 thesmas admirandum Dei donum esse, & pre-
 cio iusto contenti, gratias aeterno Deo pro illius
 possessione & usu agant. Sed praeter proposi-
 tum in huius rei mentionem incidi. Ac ut ad
 conclavia redeam, ea tepida esse oportet, & si
 opus est pro habitu, temperie & morbo pati-
 entis calida quoque, ut poris apertis exhalare
 vapores possint. Calidiora autem conclavia la-
 vantium esse oportet, minus calida bibentium.
 Lavantium enim intentio est, ut materia in ex-
 terioribus membris haerentes resolvantur &
 discutiantur, quapropter ut hoc rectius fiat,
 calidioribus opus est hypocaustis. minus au-
 tem calidis hypocaustis uti debent bibentes, ne
 corpus caleseat & sudor provocetur. Lectulos
 etiam in promptu habere debet ager, ut post la-
 vatio-

rationem quiescere aut sudare possit. Hac de
quarto commemorata sint satis.

CAP. V.

QVAE OBSERVARI
A PATIENTIBVS
conveniat in vsu ipso.

QUOMODO igitur patientes se prepara-
rare debeant, antequam thermis nostris
utantur, iam ostensum est. Nunc verò de mo-
do, quomodo uti debeant, aliquid referendum
est. Antequam autem advenæ vel bibere aquam
vel in ea lavare incipiant, vno aut duobus die-
bus post iter confectum requiescere, & humo-
rum commotorum quietem, & virtutis recrea-
tionem expectare, eoq; magis hi qui pedestres
huc veniunt, nec statim post salutatum hospi-
tem balneum ingredi debent, vt multi facere
consueverunt. Sequi autem eos oportet hanc no-
stram instructionem, non dependere ab opinione
vulgi aut hospitum, qui neq; mineræ gnari sunt,
neque quomodo, aut quando, aut qua in quan-
titate bibere aquam, & quomodo lavare pati-
entes debeant, adhibita ratione & respectu æta-
tis, sexus, temporis, virtutis & morbi, cogni-
tum habent: alias enim ægri errabunt, nec rectè
valetudini suæ consulent. Ac licet illi sese, quod
semper ad has thermas cõmorati sunt iactitent,
tamen